

Türkiye sürekli gündemde

Komisyon ve divana yapılan başvurular, yakınmacıların adlarıyla anılmakta, bir de dosya numarası verilmektedir. Türkiye'den gönderilen dilekçeler 500'ü aşmıştır. Nicelik açısından bu sayı fazla önemli değildir. Bizce üzerinde durulması gereken asıl konu, Türkiye'deki insan hakları ihlallerinin ağırlığı ve sürekliliğidir. Böyle bir yoğunluk, başka hiçbir Avrupa ülkesinde görülmemektedir.

Türkiye'ye yönelik yakınmalarda artış

Avrupa Konseyi, komisyonun ve divanın çalışmalarını Avrupa kamuoyuna duyurmak amacıyla dönemsel bültenler yayımlamaktadır. Bu bültenlerin önceki yıllardaki sayılarında, başvuru dosyaları henüz yeterince oluşmadığından, Türkiye'den çok söz edilmiyordu. 1994 yılının ikinci yarısından sonraki yayımlarda ise Türkiye'ye yönelik yakınmalar baş sıralarda yer almakta, sayfaları doldurmaktadır.

Komisyon, başvurunun kabul edilirlğine karar vermeden önce, ilgili hükümetin savunmasını almakta, taraflarla en az iki kez yazışma yaparak birbirlerinin görüşlerini yanıtlamalarına olanak vermekte, gerekli bulduğu durumlarda duruşma açarak olayların sözle yargılama aşamasında tartışılmasını sağlamaktadır. Geniş kapsamlı, çok yönlü ve özenli bir incelemeden sonra dilekçenin kabul edilirlğine karar verilmektedir. Yargılamanın sona ermesiyle, komisyonun kabul edilebilirlik kararından dönerek görüşünü değiştirdiğine ilişkin çok az örnek bulunmaktadır.

Komisyonun son altı aylık çalışmalarının yer aldığı bültenlerden derlediğimiz aşağıdaki kesitler, ülkemiz gerçekleriyle birlikte Türkiye'nin dışından nasıl görüldüğünü ortaya koyacaktır.

Kabul edilen başvurular

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun Türkiye'ye yönelik sözleşme ihlalleri nedeniyle kabul edilirlilik kararı verdiği başvurulardan bazıları şöyle:

YAGIZ, 19092/91

Polis tarafından gözaltına alındığı süre boyunca, sözleşmenin 3. maddesine aykırı olarak işkence gördüğü saptanmıştır.

H.C. 18683/91

Türk Hava Kuvvetleri'nde teğmen olarak görev yaparken köktendinci İslami etkinliklere katılması nedeniyle gözaltına alınıp disiplin cezası uygulanan, tutukluluğu sırasında işkence ve kötü davranışlara maruz kaldığını ileri süren yakınmacının başvurusu, sözleşmenin 3., 5. ve 6. maddelerine aykırılıklar nedeniyle kabul edilmiştir.

M.D. ve E.D. 20869/92

Başvurulardan birincisi, gözaltında işkence yapılmasıyla, ikincisi henüz yargıç önüne çıkarılmayan sanığın gözlem altında bulunduğu sırada avukatıyla ve ziyaretçileriyle görüştürülmemesiyle ilgilidir. Komisyon, sözleşmenin 2., 3. ve 8. maddelerine aykırı bulduğu uygulamalar nedeniyle her iki başvurucaunun yakınmalarını kabul etmiştir.

Hüseyin Akduvar ve diğerleri 21893/93

Başvuru, Güneydoğu Anadolu'daki bir köy baskınıyla ilgilidir. Yakınmacılar, köylerinin askerlerce boşaltıldıktan sonra, evlerinin, barınaklarının yakılıp yıkıldığını, zarara uğratıldıklarını ileri sürmüşlerdi. Komisyon bu dosyayı, benzer yakınmaları içeren **Zülfü Akkum** (21894/93) ve **Zeki Aksoy** (21987/93) dosyalarıyla birlikte değerlendirdi. Böylece sayıları ona ulaşan yakınmacıların komisyon önündeki savunmanlıklarını, Prof. Kevin Boyle, Françoise Hampson ile Diyarbakır Barosu'ndan avukat **Seçkin Akduvar** ve **Yıldız Üstünlü** üstlendiler.

Komisyon, 19 Ekim 1994 günlü duruşmada tarafların görüşlerini aldıktan sonra, konuyu sözleşmenin 3., 5., 6., 8., 13., 14. ve 18. maddeleri çerçevesinde değerlendirmek üzere başvuruyu kabul etmiştir.

Eve düşen bomba

Ramazan Çağırge 21895/93

Yakınmacı, 6 Kasım 1992 akşamı Cizre'deki evine düşen bir bombanın patlaması sonucunda ailesinden birçok kişinin öldüğünü, kurtulanların da ağır yaralar aldıklarını ileri sürmüştür. Yakınmacı, evine düşen, ölüm ve yaralanmalara neden olan bombanın, Türk hükümet kuvvetlerince, kente yönelik ateşli saldırı sırasında gönderildiğini bildirmiştir.

Komisyon, bu başvuruyu da 19 Ekim 1994 günlü duruşmada değerlendirdi. Çağırge'nin avukatlığını, Akduvar davasındaki savunmanlar üstlenmişti. TC hükümeti, her iki duruşmada, 12 savunman ve görevli tarafından temsil edildi.

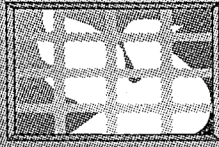
Hükümet, yakınmacının iç hukuk yollarını denemeden komisyona başvurmamasının usulsüzlüğüne değinerek dilekçenin reddedilmesini istedi. Olayın özünü ilişkin savunmada, kente ve bu arada yakınmacının evine ateş açanların PKK'lılar olduğu belirtilerek bu eylemden hükümetin sorumlu tutulamayacağı vurgulandı.

Komisyon, sözleşmenin 2., 3., 6., 13. ve 14. maddeleri ile 1 numaralı protokolün 1. maddesi kapsamında değerlendirdiği başvuruyu kabul etmiştir.

Hüseyin ve Devrim Berktaş, 22493/93

Devrim'in iki polis memuru tarafından oturdıkları apartmanın 4. katının balkonundan aşağıya atılması, bu olay üzerine babası Hüseyin'in yaralanan kızını hastaneye götürmesinin polislerce engellenmesi konularını kapsayan başvuru, sözleşmenin 2., 3., 5. maddeleri ile 1 numaralı protokolün 1. maddesi çerçevesinde değerlendirilmek üzere kabul edilmiştir.

İNSAN HAKLARI VE TÜRKİYE

GÜNEY DİNC

6

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu tarafından belirli aralıklarla yayımlanan bültenlerde, özellikle 1994 yılının ikinci yarısından itibaren Türkiye'ye yönelik yakınmalar baş sıralarda yer almaya ve sayfaları doldurmaya başladı.

N.A. 22947/93 ve 22948/93

Eğitim kolundaki sendikaların üyesi olan bayanın, bir disiplin uygulaması konusunda gazetelere özensiz bir demeç vermesi üzerine tutuklanarak işkence görmesi, bu arada kocasının vurularak ölümcül yaralar alması, sözleşmenin 2., 3., 6., 10., 13., 14. maddelerine ve 1 numaralı protokolün 1. maddesine aykırı bulunarak başvuru, komisyonca kabul edilmiştir.

Şükran Aydın 23178/94

Jandarma karakolunda gözaltında bulunduğu sırada işkence gördüğünü ve tecavüze uğradığını ileri süren yakınmacının başvurusu kabul edilmiştir. (Sözleşme 3., 6. ve 13. md)

H.C. 18673/91

Hava Kuvvetleri'nde subay olan yakınmacının, köktendinci görüş ve etkinlikleri nedeniyle gözaltına alınıp sorgulandıktan sonra ordudan ihraç edilmesi, sözleşmenin 5., 6., 9. ve 13. maddeleri

çerçevesinde değerlendirilmiş, başvuru kabul edilmiştir.

Cengiz Cıraklar, 19601/92

Yasallığı benimsenmeyen öğrenci eylemlerine katıldığı gerekçesiyle DGM Savcılığı tarafından özgürlüğünden yoksun bırakıldığı savlarını içeren başvuru kabul edilmiştir. (Sözleşme 5/1. md)

C.K. 22492/93

Bir gazetecinin, devletin gizli ajanları tarafından öldürüldüğü ileri sürülmüştür. Sözleşmenin 2., 3., 6., 10., 13. ve 14. maddelerini ilgilendiren başvuru, komisyonca kabul edilmiştir.

Savunma istenen dosyalar

Kabul edilirlilik kararından önce, ilgili hükümetlerden başvuru konusunda savunma istendiğini belirtmiştik. Bu aşamadaki dosyalar da komisyon bültenle-

rinde yer almaktadır. TC hükümetinden savunma istenen dosyalar arasında, askerler tarafından gözaltına alındıktan sonra kaybolanlar, polis karakollarında ölenler, poliste işkence görenler, yargısız infazlar, öldürülen gazeteciler, yakılan köyler, yıkılan evler, düşünce suçları, TCK 312. madde ile TMK'nin 8. maddesine göre cezalandırılanlar önemli bir yer tutmaktadır. Bir süre sonra, bunlar da komisyonca incelenip karara bağlanacaklar.

Türkiye böylesine kaba insan hakları ihlalleriyle yoğrulurken yurtdışındaki Türkler de hak arama savaşımını sürdürmekten geri durmadılar.

Batı Trakyalı Müslüman azınlığın seçilmiş temsilcisi olan Yunan Parlamentosu üyesi Dr. Sadık Ahmet'in ertelenmeyen bir ceza ile 18 ay hapse mahkûm edilmesi, bu kararın temyiz mahkemesince de onanması AIHK'ye bireysel başvuru konusu yapıldı. (18877/91).

Dr. Sadık Ahmet, seçim bildirgesinde, "Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Yunan vatandaşları için, 'Türkler' ve 'Müslüman Türkler' deyimlerini kullanmış, bu davranışı ile Batı Trakya'daki Ortodoks ve Müslüman Yunan vatandaşları arasındaki uyumu, toplumsal barışı bozmak"tan suçlu bulunmuştu.

Dr. Sadık Ahmet, "Kişinin kendi etnik kimliğini vurgulamasının, onun en doğal hakkı olduğunu" savunuyordu.

Komisyonun 1 Temmuz 1994 günlü duruşmasında, Sadık Ahmet'in savunmanlığını Ankara Barosu avukatlarından Prof. Dr. Tekin Akalioğlu üstlenmişti. Komisyon, sözleşmenin 10. maddesinin çiğnendiği görüşüyle Sadık Ahmet'in başvurusunun kabul edilmesine karar verdi.

Yarın: Mahkemedeki dosyalar